

Medresetüzzehra ve İttihad-I İslâm

Adil Söylemez

Özet

Medresetüzzehra, Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri'nin temel prensiplere sahip olan çok kapsamlı bir eğitim projesidir. Yaşadığı dönemde İslam dünyasının parçalanmışlığını müşahede eden Bediüzzaman Said Nursi, bu kötü gidişata bir son vermek amacıyla Şark'ta hem dinî hem de fenni ilimlerin okutulduğu bir üniversite kurmak istemiştir. Said Nursi, bu projesini hayata geçirebilmek amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmasına rağmen Medresetüzzehra projesini maddi anlamda gerçekleştirememiştir. Ancak, Risale-i Nur gibi şaheser bir Kur'an tefsirini telif etmekle manevi anlamda Medresetüzzehra eğitim projesini hayata geçirmiştir. Bu çalışmada genel olarak Medresetüzzehra eğitim projesinin amaçlarına ve ittihad-ı İslamî tesis etmedeki rolüne dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler

Medresetüzzehra, İttihad-ı İslam, Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur, Eğitim

Bediüzzaman
Said Nursi
Hazretleri'nin
Risale-i
Nur'un çeşitli
kısımlarında
anlattığı
Medresetüzzehra
projesi, sadece
şarktaki
Müslümanları
değil dünyanın
her yanındaki
bütün
Müslümanları
kapsayan Kur'anî
bir eğitim
modelidir.

Giriş

Hayatını Kur'an ve iman davasına sarf etmiş bir âlim olan Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri, ilim ve eğitime gerekli ehemmiyeti vermiş ve bu hususta çok çetin mücadeleler içerisine girmiştir. Şüphesiz Bediüzzaman Hazretleri'nin maarif ve tedrisat ile ilgili fikrini karşılayan en mühim proje, Medresetüzzehra projesidir. Bu projenin genel olarak amacı cehalet, zaruret ve ihtilafı ortadan kaldırıp yerine sanat, marifet ve ittifakı koymaktır. Bu noktada, zihnindeki eğitim ve terbiye metotlarını âlem-i İslamdaki talebelere Şark'ta kuracağı bir darülfünun ile aktarmak isteyen Said Nursi, bu projenin hayata geçmesiyle birlikte âlem-i İslamın tekrar eski parlak günlerine dönmesini planlamıştır. Medresetüzzehra'nın kurulması ile birlikte Müslümanlar arasındaki ittihat ve vahdetin yeniden güç bulacağına inanan Bediüzzaman Hazretleri, bunun doğal sonucu olarak ittihad-ı İslam ülküsünün âlem-i İslamda makes bulacağını öngörmüştür.

Medresetüzzehra Eğitim Projesi

“Tam elli beş senedir *Risale-i Nur*'un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmışım.”¹ Bediüzzaman'ın “tam elli beş senedir ona da çalışmışım” dediği proje Medresetüzzehra projesidir. Bediüzzaman'ın bu sözlerinden çıkaracağımız hisse şu olmalıdır: Said Nursi *Risale-i Nur*'a nasıl ehemmiyet vermişse aynı şekilde Medresetüzzehra projesine de aynı ehemmiyeti göstermiştir. Bir irfan ve tecdit hareketi olarak temelleri atılan Medresetüzzehra, dinî ve fenni ilimleri mezc eden ve metot olarak hem akli hem de kalbi irşat eden bir eğitim modelidir. Medresetüzzehra eğitim projesi dünyadaki bütün Müslümanları muhatap almıştır. Bediüzzaman Hazretleri Camiü'l-Ezher'e bir kardeş olacak olan Medresetüzzehra'nın kurulmasının gerekliliğini *Emirdağ Lahikası*'nda şöyle izah eder: “Camiü'l-Ezher Afrika'da bir medrese-i umumiye olduğu gibi, Asya Afrika'dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir darülfünun, bir İslam üniversitesi Asya'da lazımdır. Ta ki İslam kavimlerini, mesela Arabistan, Hindistan, İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan'daki milletleri menfi ırkçılık ifsat etmesin. Hakikî, müspet ve kudsi ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milliyeti ile (Müminler kardeşir)² Kur'an'ın bir kanun-i esasîsinin tam inkişafına mazhar olsun.”³

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri'nin *Risale-i Nur*'un çeşitli kısımlarında anlattığı Medresetüzzehra projesi, sadece şarktaki Müslümanları değil dünyanın her yanındaki bütün Müslümanları kapsayan Kur'anî bir eğitim modelidir. Şeriati ve sünnet-i seniyyeyi esas alıp bunun yanında fenni ilimleri de kapsayan (tıp, astronomi, fizik vd.) bir eğitim modeli sunan Medresetüzzehra, insan fitratına en uygun olan öğrenme ve idrak etme yöntemini başta âlem-i İslama, sonrasında ise bütün beşeriyete çok sarih bir şekilde sunmuştur. Bunun sonucunda Medresetüzzehra eğitim projesine sadece İslam dünyasının değil, bütün âlem-i beşeriyetin ihtiyacı vardır.

1. *Emirdağ Lahikası*, Yeni Asya Neşriyat, s. 843.

2. Hucurat Suresi – 10.

3. *Emirdağ Lahikası*, Yeni Asya Neşriyat, s. 842-843.

Çünkü Medresetüzzehra, tevhidi esas alıp bütün beşeriyeti ortak bir noktada birleştiren Kur'anî ve Nebvî merkezli bir medeniyet projesidir. Bütün bunları bir araya topladığımızda Medresetüzzehra eğitim projesinin hedeflediği temel gaye, bütün insanlığı, İslam ve Kur'an'ın ilim, erdem ve fazilet değerleriyle buluşturmasıdır.

Medresetüzzehra Eğitim Projesinin Hedeflediği Temel Gayeler

Bediüzzaman Said Nursi'nin böylesine muazzam projesiyle hedeflediği birçok gaye vardır. Bu gayeler İslam aleminin ve tüm insanlığın sürekli tekamül ederek hakikate ulaşması, insanlığı maddi ve manevi alanlarda terakki ettirmesidir. Bediüzzaman Said Nursi'nin Medresetüzzehra projesiyle hedeflediği temel gayeleri bir kaç madde halinde şöyle sıralamam mümkündür:

- . Âlem-i İslamdaki ihtilafları ve anlaşmazlıkları önlemek,
- . Sadece bir meşrebe veya mezhebe değil bütün âlem-i İslama talebe yetiştirmek,
- . İttihad-ı İslamı tesis etmek ve her zaman ittihadı sağlamak,
- . Türkistan, Kürdistan, Arabistan ve diğer İslam memleketlerindeki menfi milliyetçiliğin (ırkçılığın) insanları ifsat etmesinin önüne geçmek,
- . Hürriyete âşık insanlar yetiştirmek,
- . İslamiyet'i ve dinî ilimleri bulandırmak ve ifsat etmek isteyen batıl düşüncelerle mücadele etmek, dini israiliyattan kurtarmak,
- . İnsanlık alemine hizmet etmek,
- . Eğitim ve öğretimi Şark'a medrese kanalıyla yerleştirmek,
- . Hem dinî hem de fenni ilimleri mezcederek şüphe ve taassuptan kendini kurtarmış talebeler yetiştirmek,
- . Ehl-i medrese, ehl-i mektep ve ehl-i tekke arasında sulhu sağlamak ve yerleştirmek,
- . Âlem-i İslamda eğitim birliğini sağlamak,
- . Ulûm-ı diniye ile felsefe ve fennî ilimleri barıştırmak,
- . Bediüzzaman'ın Medresetüzzehra'nın dili için söylediği "Arabi vacip, Türki lazım, Kürdi caiz olmalıdır." ifadelerinden yola çıkarak Arapçanın mutlaka olduğu çoklu bir eğitim diline geçmek.
- . Eğitimi hayatın her alanına ve anına yaygınlaştırmak,
- . Medreseleri dar kalıptan kurtarıp daha geniş kapsamlı eğitim kurumları oluşturmak,
- . Hedefleri, değerleri ve davası olan, akli ve vicdanî hür eşit talebeler yetiştirmek.

*Bediüzzaman
Said Nursi'nin
Medresetüzzehra
projesiyle
hedeflediği temel
gayeleri bir kaç
madde halinde
şöyle sıralamam
mümkündür.*

*İttihad-ı İslam
ideali her sahada
Müslümanların
birbirleriyle ittifak
yapması ve güç
kuvvet bulması
anlamına gelir.
İnançta, fikirde,
ilimde, siyasette,
iktisatta ve
diğer alanlarda
Müslümanların
tek bir vücut gibi
hareket etmesi
ittihad-ı İslamın
ana umdelerinden
birisidir.*

Mana-i harfi bakış açısını talebelere kazandırarak, kainatı Esmâ tecelli-
siyle okuyabilen, iman-ı tahkikiyi elde etmiş talebeler yetiştirmek.

Medresetüzzehra'nın İttihad-ı İslamı Tesis Etmedeki Rolü

Ömrünü ittihad-ı İslamı sağlamak amacına sarf etmiş olan Bediüzzaman Said Nursi, ittihad-ı İslamın tanımını *Risale-i Nur*'da şöyle yapmıştır: "İttihad-ı İslâm, şarktan garba, cenuptan şimale mümted bir meclis-i nurânîdir ki, el'an üç yüz milyondan fazla bulunur ki, gafletlerinden nâşi gayr-ı meş'ûr bir sûrete girmiş olan bir rabita-i metin ile birbiriyle merbutturlar. Misâk-ı ezeliye ile, peyman ve yeminimiz olan iman ile o cemiyete dâhil olmuşuz, ehl-i tevhidiz, ittihadı memuruz. Şu cemiyetin şubeleri bütün mesacid ve medaris ve tekâyâ ve zevâyâdır. Ve şu cemiyetin reisi, Resul-i Ekrem'dir (asm). Kanun-i esasîsi, Kur'ân-ı Azîmüşşân'dır. Bütün efrad mâbeynindeki rabita-i nuraniyeyi şuuri bir sûrette ihtizaza getirmekle bütün o şubelere ifaza-i nur etmek zamanı gelmiştir."⁴

İttihad-ı İslam ideali her sahada Müslümanların birbirleriyle ittifak yapması ve güç kuvvet bulması anlamına gelir. İnançta, fikirde, ilimde, siyasette, iktisatta ve diğer alanlarda Müslümanların tek bir vücut gibi hareket etmesi ittihad-ı İslamın ana umdelerinden birisidir. Bu noktada bunun bilincinde olan Said Nursi Hazretleri hayatının her döneminde ittihad-ı İslamı hararetle savunmuş ve uygulanması için gayret göstermiştir.

Bediüzzaman Said Nursi'nin, ittihad-ı İslam idealini tesis edebilmek için göstermiş olduğu mücadelelerden birisi hiç kuşkusuz Medresetüzzehra projesidir. Bu eğitim projesinin temel gayelerinden en önemlisi, Müslümanlar arasında birliği ve kardeşliği sağlamak ve yine Müslümanlar arasında iş birliğini, uhuvveti, meşveret ve şurayı tesis etmektir. Medresetüzzehra'nın kuruluşu doğal olarak Müslümanlar arasındaki ihtilaflara ve anlaşmazlıklara son verecektir.

Medresetüzzehra Projesi bütün İslam dünyasını kucaklamış bir projedir. Medresetüzzehra Türk, Kürt, Arap, Fars, Arnavut, Boşnak, Çerkez, Afgan ve sair İslam Ümmetinin evlatlarını tek bir çatı altında toplamak için oluşturulmuş bir projedir. Bu medresede İslam Ümmetinin evlatları hem dinî hem de fennî ilimleri ölçülü bir şekilde öğrenerek hem dünya hem de ahiret saadetlerini kurtarmış olacaklardır.

Medresetüzzehra'nın ittihad-ı İslam'ı tesis etmedeki rollerini birkaç madde hâlinde şöyle sıralayabiliriz:

- . İslam ümmeti içerisindeki ihtilafları sonlandırmak; ırkçılık, mezhepçilik gibi tefrikaya sebep olan illetleri ortadan kaldırmak,
- . İnançta, fikirde, ilimde, siyasette, iktisatta vd. alanlarda birliği sağlamak,
- . İttihadın en büyük düşmanı olan cehli ortadan kaldırmak,
- . Doğru İslamiyet'i ve İslamiyet'e layık doğruluğu yaşayarak göstermek,
- . İttihad-ı İslamın önündeki bütün engelleri silip atmak,

Bediüzzaman'ın İttihad-ı İslam Hakkındaki Görüşleri

Bediüzzaman Said Nursi, üç ehemmiyetli dönemi de görmüş bir İslam âlimidir. Bu dönemler sırasıyla İstibdat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet'tir. Bediüzzaman'ın hayatını sürdüğü bu dönemler İslam toplumları için heket ve felaket yılları olmuştur. Bu felaket dönemi günümüzde de İslam dünyasını yakıp yıkmaya devam etmektedir. Müslümanların kendi içlerinde birlik olamayışını doğru bir şekilde idrak eden Bediüzzaman Said Nursi, İttihad-ı İslam'ın gerekliliğini Risale-i Nur Külliyyatında çok detaylı bir şekilde anlatmış, bunu hayatının gayelerinden biri haline getirmiştir.

Bediüzzaman Hazretleri İttihad-ı İslam hususunda seleflerinden bazı şahısların isimlerini sayarak şöyle söyler: "Elhasıl, Sultan Selim'e biat etmişim. Onun İttihad-ı İslâm'daki fikrini kabul ettim. Zira o vilayât-i şarkiyyeyi ikaz etti, onlar da ona biat ettiler. Şimdiki şarklılar o zamanki şarklılardır. Bu meselede seleflerim; Şeyh Cemaleddin Efgani, allemelerden Mısır müftüsü merhum Muhammed Abduh, müfrit alimlerden Ali Suavi, Hoca Tahsin ve İttihad-ı İslâmı hedef tutan Namık Kemal ve Sultan Selim'dir ki demiş:

İhtilaf ü tefrika endişesi,
Kûşe-i kabrimde hatta bî karar eyler beni,
İttihadken savlet-i adayı def'a çaremiz,
İttihad etmezse millet, dağdar eyler beni..."⁵

Risale-i Nur Külliyyatının müellifi Said Nursi'ye göre İttihad-ı İslam'ın önündeki en büyük engeller ihtilaf, cehalet, zaruret ve ırkçılığa varan milliyetçiliktir. İrkçılığa varan milliyetçilik için şöyle der: "Fikr-i Milliyet şu asırda çok ileri gitmiş, hususan dessay Avrupa zalimleri, bunu İslâmlar içinde menfi bir surette uyandırıyorlar, tâ ki parçalayıp, onları yutsunlar."⁶

İslam dinine mensup olan milletleri vahdete yani tek bir ümmet olmaya davet eden Bediüzzaman Said Nursi, bu noktada Türklere, Kürtlere ve Araplara çeşitli ikazlarda bulunarak onların İttihad-ı İslam sancağı altında toplanmalarını ister. Bilhassa Türk milletine şöyle der: "İşte ey ehli-i Kur'an olan şu vatanın evlatları, altı yüz sene değil, belki Abbasiler zamanından beri bin senedir Kur'an-ı Hakimin bayraktarı olarak, bütün cihana meydan okuyup, Kur'an'ı ilan etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'an'a ve İslâmiyet'e kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehacümatı def' ettiniz."⁷ "Ey Türk Kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmiyetle imtizaç etmiş, ondan kabil-i tefrik değil. Tefrik etsen mahv'sın! Bütün senin mazideki mefâhirin, İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği halde sen, şeytanların vesveseleriyle, desiseleriyle o mefâhiri kalbinden silme!"⁸

5. Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat, s. 29.

6. Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, s. 540.

7. Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, s. 543.

8. A.g.e, s. 543-544.

*Bediüzzaman
Said Nursi, üç
ehemmiyetli
dönemi de görmüş
bir İslam âlimidir.
Bu dönemler
sırasıyla İstibdat,
Meşrutiyet ve
Cumhuriyet'tir.*

*İttihad-ı İslam'ın
inanç, içtimai,
eğitim, sanat,
kültür gibi birçok
alanda olması
gerektiğini
savunan
Bediüzzaman Said
Nursi, bilhassa
eğitim alanında
bu birlikteliğe
büyük ehemmiyet
vermiştir.*

Ümmet-i Muhammed'e (a.s.m) içten ve dıştan ırkçılık belasıyla nifak tohumları ekmek isteyenlere karşı Bediüzzaman şöyle der: "Ey sarhoş hamiyet-füruşlar! Bir asır evvel milliyet asrı olabilirdi. Şu asır, unsuriyet asrı değil, bolşevizm, sosyalizm meseleleri istila ediyor; unsuriyet fikrini kırıyor; unsuriyet asrı geçiyor, ezeli ve daimi olan İslâmiyet milliyeti, muvakkat, dağdağalı unsuriyetle bağlanmaz ve aşılalmaz ve aşılmak olsa da; İslâm milletini ifsâd ettiği gibi unsuriyet milliyetini dahi ıslah edemez, ibka' edemez. Evet, muvakkat aşulamakta bir zevk ve bir muvakkat kuvvet görünüyor, fakat pek muvakkat ve akıbeti hatarlıdır."⁹

Bediüzzaman Said Nursi, İttihad-ı İslam'ı sadece dünya saadeti için değil ahiret saadeti için de elzem görmüştür. Bu husus Makalat'ta şöyle anlatılmıştır: "Biz ise saadet-i dünyeviye ve uhreviye ile bu ittihadı eşedd-i ihtiyaçla muhtacız. Çünkü milliyetimiz İslâmiyetten başka yoktur."¹⁰

İttihad-ı İslam'ın inanç, içtimai, eğitim, sanat, kültür gibi birçok alanda olması gerektiğini savunan Bediüzzaman Said Nursi, bilhassa eğitim alanında bu birlikteliğe büyük ehemmiyet vermiştir. Bediüzzaman Said Nursi Medresetüzzehra'da verilecek eğitimin dili ve muhtevasını şöyle anlatır: "Funûn-ı cedideyi, ulûm-ı medaris ile mezc ve derc ve lisan-ı Arabî vacip, Kürdi caiz, Türki lazım kılmak."¹¹

İttihad-ı İslam konusunda Bediüzzaman'ın görüşleri gayet açık ve nettir. Günümüz İslam devletlerinin idarecileri ve halkları Bediüzzaman'ın İttihad-ı İslam konusundaki görüşlerine ehemmiyet vermelidirler. Zira İttihad-ı İslam mefkûre yalnız İslam dünyasının değil, bütün insanlığın huzurunu sağlayacak, dünya barışına katkıda bulunacak bir fikirdir. Bunu da en iyi şekilde idrak edip projelendiren Bediüzzaman Said Nursi olmuştur.

Sonuç

Sonuç olarak diyebiliriz ki Medresetüzzehra ile ittihad-ı İslam ideali birbirleriyle ilintili iki kavramdır. Bediüzzaman Said Nursi'nin Medresetüzzehra isimli eğitim projesinin gayeleri dikkate alındığında ittihad-ı İslamı tesis etme ve kuvvetlendirmedeki rolü kesinlikle yadsınamaz. Bu bakımdan Medresetüzzehra projesine farklı perspektiflerden bakılması, onun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

9. A.g.e, s. 744.

10. Eski Said Dönemi Eserleri, Makalat, Yeni Asya Neşriyat, s. 80.

11. Münazarât, s. 127.

Abstract

Medresetü'z-Zehra, is a comprehensive education project which has the basic principles of Bediuzzaman Said Nursi. Bediuzzaman Said Nursi, who saw the fragmentation of the Islamic world in his lifetime, wanted to establish a university where religious and philosophical sciences were taught in the Orient in order to put an end to this evil. Said Nursi, has not made the Medresetü'z-Zehra project materialistic, although he has made various attempts to pass on this project. However, in the spiritual sense of royalty, such as the Risale-i Nur, a masterpiece interpretation of the Qur'an, the Medresetü'z Zehra education project has passed. This study will draw attention to the aims of the Medresetü'z-Zehra education project in general and its role in establishing Islamic Union.

Key Words

Medresetüzzehra, İttihad-ı İslam, Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur, education, teaching project

Kaynaklar

Bediüzzaman Said Nursi, *Emirdağ Labikası*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1998
Bediüzzaman Said Nursi, *Rumuz*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2012
Bediüzzaman Said Nursi, *Divan-ı Harb-i Örfi*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 1983.
Bediüzzaman Said Nursi, *Mektubat*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1998
Bediüzzaman Said Nursi, *Eski Said Dönemi Eserleri*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2012

